

Ranko Mladenoski

ČUVAR TAJNE

Ranko Mladenoski
ČUVAR TAJNE

Preveo s makedonskog
Žarko Milenić

Brčko, 2022

Ranko Mladenoski
ČUVAR TAJNE

Naslov originala
Чуварот на тајната

Recenzenti
Mr. sc. Žarko Milenić
Nikola Šimić Tonin

Izdavač
Književni klub P. N. Brčko distrikt BiH

Za izdavača / Urednik
Žarko Milenić

Biblioteka
Novi prijevodi

Štampa
Misija d. o. o, Brčko

© Ranko Mladenoski, 2008

**Ovaj prijevod je objavljen uz financijsku podršku Ministarstva
kulture Republike Makedonije**

Ranko Mladenski

ČUVAR TAJNE

Brčko, 2022

RUŽNOĆA

Ima li je na ovom bijelom svijetu...

Nema, nema, neće se roditi...

Narodna

Vidio sam ružnoću po drugi put u maglovitom odrazu nekog starog ogledala ili neke blatne lokve skupljene u mračnoj ulici koju su, ne znam zašto i kako, ljudi prozvali „Estetskom“, a u gradskim namazanim i prašnjavim spisima je bila navedena kao ulica „111.“ ili ulica „222.“ ili ulica „333.“. Ne znam, nisam siguran, ali znam da su to bila tri ista ružna i prosta broja. Možda je to bila ulica „444.“, ili ulica „555.“, ali za moju ružnu priču, barem za sada, nema estetsku važnost niti relevantnost kako kažu oni učenjaci ili oni koji se takvima izdaju.

Je li to bio vrug osobno iz duboke tame zemaljske, ne znam, ali znam da je to bilo nešto vrlo ružno, s licem na kojem se nisu nazirali uobičajeni dijelovi i crte, već samo neka vrsta tekuće smjese ili mase u kojoj su se stalno miješale oči s čelom, uši s ustima i takve slične nevjerojatne stvari koje su tjerale moj mozak mahnito raditi punom parom. U trenutku, samo u nevjerojatno kratkom trenutku, jezik je došao na uobičajeno i najvjerojatnije i najmoćnije mjesto i isplazio se na mene kao malo dijete. U trenu mi se učini da je cijela ulica prekrivena ljigavim jezikom ružnoće. Pomaknuo sam svoje lijene noge korak-dva unazad i da li zbog straha ili zbog neopisivog uličnog mraka, ružnoća je nestala, kao da je nikada nije ni bilo. Okrenuo sam se, sabrao svo bljedilo lica i krenuo prema ulici koju narod, ni dan danas, ne znam zašto, zove Estetska.

Nakon sto, možda dvjesto ili petsto metara, ne znam, stao sam da udahnem, da vratim dušu gdje joj je mjesto. Nakon što sam trepnuo crvenim i otvorenim očima u glavi, shvatio sam da sam i dalje u istoj ulici, jer sam vidio da na ploči kuće, koja je buljila u mene, stoje tri ista ružna i prosta broja, a to sam već

rekao. Ne sjećam se koja. S moje desne strane idiotski je visjelo ogromno ogledalo u koje je bila uokvirena moja glupa glava, koja mi je u tom trenutku straha i bojažljivosti izgledala jako ružno. Nikada nisam vjerovao niti se bojao bilo kakvih zlih nadnaravnih sila, ali tada, u tom trenutku, sinulo mi je da sam sve strahove i strahove svijeta ponio u sebe kao da su mi najbliži. Nakon potopa, nesvjestan što radim, uzeo sam veliki kamen i bacio ga u ogledalo. Glupi kamen se kao guma odbio od još glupljeg ogledala i udario me po mojoj najglupljoj glavi, koja je trenutak kasnije tresnula na kolnik ulice smiješnog imena i pred očima mi se, kao na filmskom platnu, pojavi lokva vode sa strane nogostupa, snimajući sve što se događa na obližnjim visinama i okolici. U to „sve“ spadala je i strašna ružnoća koja mi se smijala iz lokve ili iz ogledala posred moga blijedoga lica.

Od sjaja mjeseca, ili možda od nekog meni nepoznatog događaja u mračnoj ulici, ili od nekih uroka Ciganke koja mi je dan ranije rekla da ne izlazim iz kuće dva dana, u sljedećem trenutku sinulo mi je, kao usred bijela dana, da u nakupljenoj vodi vidim guzicu svoje žene u anfasu. I to iz perspektive mog kreveta kada je sa svojim vrućim golim dupetom vadila hladno pivo iz hladnjaka i kada se moj fokusni krug zalijepio gornji dio pukotine gdje su dvije obale tvorile nevjerovatno uvjerljivo udubljenje. Hladnjak je poput svemogućeg Boga širio hladnoću i sva je toplina nestala s njezine guzice.

Ali ostavimo sad hladno pivo, ženinu guzicu kraj hladnjaka i kлокot njenog uvijek suhog grla, jer taj prizor bio je samo dio sekunde nakon što je nestao u trenu.

Nemojte sad misliti da gornju temu izbjegavam jer sam ljubomoran kad čitate o pivu moje žene. Ne, ne budite naivni, odnosno ne nasjedajte na to! Ne samo da sam svjestan, nego su me mnogi „pohvalili“ da nemam pojma o pisanju i opisivanju, tako da sam s te strane potpuno miran i spokojan. Iz mog opisa, dakle zbog „talenta“ kojeg nemam, nemate pojma kako izgleda ovo što vam pišem. Da ste tražili, na primjer, fotografiju hladnog

piva moje supruge, možda bih vas čak i ubio zbog toga, jer ona je uvijek odlazila na fotografiranje kod profesionalaca. Ali ovako, nema problema! Ali o drugom sam govorio. O ružnoći!

Nakon što sam se malo po malo pribrao, ustao sam, uspravio se. Nije prošlo ni nekoliko trenutaka, primijetio sam kako sa suprotne strane ulice dolazi nekoliko crnih „mercedesa“ čije tablice nisam vidio u mraku, ali sam osjetio da njihove čudne i strašne registracije počinju na A ili B, možda C ili nekim drugim ružnim i glupim velikim slovom. Ne znam zašto, ali sakrio sam se u mračni kut, iako sam i u tadašnjem ludilu bio svjestan da nisam učinio nikakvo dobro i plodonosno kriminalno djelo. Za pakost automobili su stali pred mojim zamagljenim očima i jasno sam vidio kada su se otvorila vrata crnog „merdže“ i kada je izašlo nekoliko šešira, sedam-osam automatskih pušaka i ružni i niski zapovjednik.

– Večeras ćemo srediiti sve proizvođače toplih piva i hladnih škembe-čorbi – glasno je naredio zapovjednik. Uništiti ćemo i sve one debile koje mrzi sami uzimati hladno pivo iz hladnjaka i koji naređuju ženama da im donesu pivo iz zamrzivača (tako je rekao: zamrzivač, a meni se ledila krv u žilama) i koji mole ološi da miješaju špricer s golom guzicom. To su, to su, to su – pjenilo se suho zapovjedničko grlo – to su voajeri, virkači, manijaci, to su pederi.

U svom malodušnom beznađu očekivao sam da će barem jedan, samo jedan, ne više, jedan barem od šešira i automata, toliko, ništa više, da će možda metak iz zaglavljenih šaržera izaći i prkositi podlosti naredbe. Da će stati na stranu napadnutih, na stranu potlačenih i izrabljivanih, na stranu malodušnih, na stranu strašljivih, na stranu onih kojima je prijetila smrt. Da će reći, recimo, da to tako ne ide, da Ustav jamči slobodu, da svatko ima pravo raditi što hoće samo da nekoga ne vrijeđa, da se, primjerice, ne ubija samo za toplo pivo, da se možda ne ubija tek tako ni za hladnu žensku guzicu, ili da sve međunarodne deklaracije o poštivanju ljudskih prava ne dopuštaju takve stvari, ili takve ludorije ili slične gluposti. Ali ne! Svi šeširi, svi automati i brojno krdo metaka zaspali

su dugim nedemokratskim snom. Samo je zapovjednik bio budan da izvrši, možda ili mu se, vjerojatno činilo, noćni zadatak.

– Izbrisat ćemo sve te i takve antielemente s lica zemlje, toplopije i hladnopije, od njih neće ostati ni jedan, da ugledamo bijelog dana, da svanu bijele zore i... – i tako se debeli i niski naredbodavac zanio zabijajući svoj prljavi nos u brade šešira i automata. I odjednom se, u mraku, okrenuo prema meni i viknuo kao smrtno ranjena životinja:

– I to ćemo početi ovdje i odmah!

Nakon tog njegovog „odmah“ više nitko nije mogao zaustaviti rasklimane šešire i automatsko oružje. Sada sam svima bio vidljiv, iako je bio mrak i iako sam bio skriven u mračnom kutu. Šešir koji mi je bio najbliži skinuo je šešir i tada sam u tom nevjerojatno odvratnom i vjerojatno najodvratnijem trenutku ugledao isto ono đavolsko lice koje nije imalo nikakav oblik, već samo ljigavu smjesu u kojoj su se micale oči, usta, uši... Čuo sam glasan prasak nakon što je automat naredio tihom i konformistički hranjenom metku da brzinom svjetlosti putuje kroz moju nevjerojatno glupu glavu. I onda još strašniji mrak. Tama neviđena.

* * *

Kad sam otvorio oči, s povoljne točke bolničkog kreveta prvo sam primijetio medicinsku sestru kako nemilosrdno zabada igle u moju jadnu, stanjenu kožu. Nekoliko dana prije toga odvezli su me u bolnicu zbog nevjerojatno banalne stvari – nekakvog smiješnog nazeba ili nekakve beznačajne prehlade u nosu. Uzalud sam ih pokušavao uvjeriti da mi nije ništa i da nema potrebe da me zbog takve sitnice stalno zabada igle i, kako kaže naš pametni narod, „kljuka“ tabletama. Ali ne daj bože, ili ne daj bože, tako su mi rekli, i ni pet ni šest, uvalili su me u, barem za sada, moju polužablju perspektivu od bolničke postelje. Žena mi je donijela malo južnog voća i sjeveroistočnog povrća, pa neke sokove sa zapada i slične stvari (Bože, kako smo glupi! Ovakve ponude nepromišljeno

nosimo mrtvima, ali i živima kad su bolesni, kada su pred smrću i kada ne mogu ništa ni piti ni jesti, a ne pada nam na pamet odnijeti im dok su živi i zdravi i kad „mogu!“). I otišla je, najvjerojatnije i najmoćnije, barem sam tada tako mislio, jer me nije htjela probuditi. Moja žena!

U bolničkoj sobi je stvarno bilo nešto poput hladnjaka, ali nije sestra iz njega vadila hladno pivo gole guzice, nego je pripremljena u bijeloj kuti odatle sipala nekakve boce i igle, mnoge igle, bezbroj igala. Igle, igle! Činilo mi se da se unutra, u toj stvari koja je izgledala kao hladnjak, igle kote kao miševi.

Da li iz nekog straha ili možda iz jednostavne želje da promijenim svoju podaničku, inferiornu perspektivu, odmah sam smislio plan za „spasilačku misiju“ u kojoj je bio samo jedan sudionik, a to sam bio ja. Rekao sam mlađoj medicinskoj sestri da, oprostite, moram piškiti. Starijoj sestri pod mantil sam ugurao nešto, ne sjećam se, stvarno ne znam što, od darova koje je moja žena donijela sa svih strana svijeta, a sve kako bih mlađu sestru uvjerio da mi se, s oproštenjem, stvarno piškilo. Mlađem liječniku sam „stručno“, koliko mi je pamet sezala, objasnio da se čuda događaju na nebesima i da me hitno zovu na konzultacije u Centralu kao mogućeg „stručnjaka“ (da, da, „stručnjak“, baš tako me je zvala jedna moja „prijateljica“ i nikad nije zaboravila naglasiti: „pod navodnicima!“). Najstarijem doktoru nisam trebao ništa objašnjavati, jer je već bio zaokupljen najmlađom medicinskom sestrom kojoj je „stručno“ otkrivao tajne „Hipokritove zakletve“ (i da je Bog osobno sišao s nebeskih svodova ne bi me mogao uvjeriti da se to – kako tvrde mnogi, tj. svi – zvalo „Hipokratova zakletva“!). Bacio sam portiru jedno južno voće (dala mi ga je žena, i njemu u ruke i u usta) i kao bijesan otrčao u bijednu ulicu između „Ušno“ i „Očno“. Prije „Moždanog“ bio sam jako oprezan i skrivao se u mraku, jer da su me vidjeli i da su me uhvatili tu, tko zna kada bi me pustili odande. Kakav sam bio lud, najvjerojatnije ili najnajvjerojatnije nikad.

* * *

U trenutku, za milijunti dio sekunde, možda, odnosno najvjerojatnije, našao sam se u svojoj ulici, odnosno u ulici u kojoj sam stanovao, odnosno u ulici u kojoj se nalazila moja kuća, tj. u ulici u kojoj je živjela moja supruga, odnosno životna družica, odnosno najvjerniji neprijatelj, barem sam u tom glupom djeliću sekunde tako pomislio. I baš tako mi je palo na pamet, jer moja je ulica bila ista kao ona mračna i ljigava ulica u čijem su nazivu bila tri ista ružna i prosta broja, a koju su ljudi, najvjerojatnije jer su morali, prozvali Estetska. I taman kad sam htio, tj. kad sam pomislio, tj. kad se u meni javila želja da potčim i uvučem se u svoju rodnu postelju, izađe jedna iz moje rodne kuće, tako mi se u trenu činilo, od majke nerođene, crna sjena u kojoj sam kasnije, kad mi se približio na vrlo nedoličnu i nedozvoljenu udaljenost, tj. do nosa, prepoznao poznatog profesionalnog i «stručnog» gradskog fotografa koji mi je strastveno pljuvao u moje ljubomorno začuđeno i blijedo lice: hladno pivo, hladno pivo, hladno pivo... I nakon što mi je opalio nekoliko verbalnih šamara, na izlasku me prokleo, vrlo gadno me je prokleo: Jedi svoju guzicu, rekao mi je, i pogledaj se iz profila u mutnom ogledalu i neka ti crkne koza, rekao mi je! I neki nejasni spomen. U svom ludilu otrčao sam do rodne kapije, a onda su u tom kratkom trenutku s otvorenog prozora mojih rođenih susjeda nemilosrdno počele padati najstrašnije note stoljeća, nemilosrdno me udarajući u glavu: *Ima li što na ovome bijelom svijetu...* Na plavoj ploči, koja je sa zida susjedove rodne kuće znatiželjno zvjerila u mojim umno otvorenim ustima, brzinom najupečatljivije riječi tri šestice i stalno promjenjivo lice ružnoće iz „Estetske“ sijevnulo mi je u očima. Moje uši i raspamećena moždana kora bili su zauzeti verbalnim šamarima koje je proizvodio moj rođeni hladnjak: hladno pivo, hladno pivo, hladno pivo...

Bilješka o autoru

Ranko Mladenoski rođen je 1966. u Podgorcima, Struško, Makedonija. Diplomirao je na Filološkom fakultetu u Skopju na grupi za makedonski jezik s književnost gdje je i magistrirao i doktorirao.

Bio je lektor, novinar i urednik u nekoliko novina kao što su «Večer», «Ekspress», «Makedonsko sonce», «Nova Makedonija». Bio je i urednik časopisa «Književna akademija», «Sovremenost» i «Veles». Kritike, prikaze, eseje, kratke priče, pjesme i prijevode objavljuje u makedonskim i stranim časopisima.

Objavio je sljedeće knjige:

1. *Crno sjeme* Taška Georgievskog, Feniks, Skopje, 2003.
2. *Dvije Marije* Slavka Janevskog, Feniks, Skopje, 2003.
3. Čekajući egsegezu (eseji i prikazi), *Sovremenost*, Skopje, 2005.
4. Mržnja (proza), *Sovremenost*, Skopje, 2005.
5. Čuvar tajne (priče), *Sovremenost*, Skopje, 2008.
6. Književno-kritičke percepcije, *Sovremenost*, Skopje, 2011.
7. Marionete (proza), *Akademski pečat*, Skopje, 2011.
8. *Naratologija*, Sveučilište Goce Delčev, Filološki fakultet, Štip, 2012.
9. *Promocije*, *Akademski pečat*, Skopje, 2013.
10. *Teorija poezije*, Sveučilište Goce Delčev, Filološki fakultet, Štip, 2014.
11. *Dekonstrukcija likova*, *Makedonska reč*, Skopje, 2014.
12. *Praktikum teorije poezije*, Sveučilište Goce Delčev, Filološki fakultet, Štip, 2014.
13. *Praktikum naratologije*, Sveučilište Goce Delčev, Filološki fakultet, Štip, 2015.
14. *Aleksandar III Makedonski u makedonskoj književnosti*, *Makedonika litera*, Skopje, 2016.
15. *Teorija književnosti*, Sveučilište Goce Delčev, Štip, 2018.
16. *Čekajući egsegezu* (drugo, dopunjeno izdanje), *Globe Edit*, Njemačka, 2021.

Koautor je, s Vasilom Tocinovskim, izbora makedonskih kratkih priča i poezije pod naslovom «Veliki skok» (2003.) i koautor udžbenika makedonskog jezika i književnosti za srednje obrazovanje.

Prevodi s hrvatskog, srpskog i bugarskog na makedonski jezik.

Živi u Skopju a predavač je na Sveučilištu „Goce Delčev“, Filološki fakultet, Štip gdje je glavni urednik međunarodnog časopisa za lingvistička, književna i kulturološka istraživanja „Palimpsest“.

SADRŽAJ

Ružnća	7
Čežnja stare priče	13
Šalter br. 321	18
Sumnjiva priča	22
Četiri shift	26
Čuvar tajne	39
San i mjesečina	43
Samsung	47
Rupa	66
Orestija	69
Nesretna srijeda	78
Vasilkini vasiličari	85
Žanina	90
Kobasica i krmenadla	93
Umirovljenici	99
<i>Bilješka o autoru</i>	103

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

821.163.3-32

МЛАДЕНОСКИ, Ранко, 1966-
Čuvar tajne / Ranko Mladenoski ; preveo s makedonskog
Žarko Milenić. - Brčko [Distrikt] : Književni klub P. N., 2022 (Brčko
[Distrikt] : Misija). - 104 стр. ; 21 cm. - (Biblioteka Novi prijevodi)

Превод дјела: Чуварот на тајната. - Тираж 300. - Bilješka o
autoru: стр. 103-104.

ISBN 978-99976-166-0-9

COBISS.RS-ID 137229825

Zbirka priča *Čuvar tajni* Ranka Mladenoskog po mnogo čemu predstavlja pravo književno iznenađenje. Riječ je o raznolikim pričama - neke spadaju u fantastiku (*Čuvar tajne, San i mjesečina*), neke su satirične (*Šalter br. 321, Umirovljenici*), za neke je autor našao nadahnuće u historiji (*Čežnja stare priče, Četiri shift, Orestija*) a za neke u folkloru (*Vasilkini vasiličari*), u nekima je riječ o žensko-muškim odnosima (*Nesretna srijeda, Kobasica i krmenadla*) a u nekima se raspravlja o vjerskim pitanjima (*Sumnjiva priča, Samsung*). Neke su priče protkane suptilnim humorom (*Ružnoća Rupa*).

Obimom nevelika ova knjiga krije u sebi dubinu koju ni pronicljiviji čitalac neće otkriti samo jednim čitanjem. U poplavi knjiga koje danas jesu, sutra nisu tim više treba preporučiti ovakve naslove koji su rijetki primjer vrijednih književnih djela.

Ž. Milenić

ISBN 978-99976-1-660-9

9 789997 616609